

KOPIJAVIKRA

Edvardas Baleišis, Vilija Zdanevičienė.

Biologijos vadovėlis 9 klasei „Bios 9“, I ir II dalis.

Leidykla „Briedis“, 2010.

RECENZIJ A

Vadovėlis Bios 9 yra tęstinis projektas 7-8 klasių biologijos vadovėlių (*Bios 7* ir *Bios 8*). Vadovėlio rankraštis vertinimui pateikiamas nesumaketuotas, tačiau tvarkingai suskirstytas į skyrius ir jų temas, pateikiama galimų grafinių iliustracijų pavyzdžiai, fotografijų aprašai. Rubrikos *Laboratorija, Metodas ir Žvilgsnis iš arčiau* (viena pateikiama knygos II dalyje 7 skyriuje „Dauginimasis, vystymasis ir lytiškumas“ psl. 275) rankraštyje nepateikiamos, tik vadovėlio įvade nurodoma, kad tokios bus. Pirmoji knyga yra 133 psl., antroji knyga numeruojama nuo 134 iki 286 psl. (153 psl.).

Pagal pirmosios knygos *Įvade* pateikiamą vadovėlio struktūrą, matosi, kad autoriai laikosi tęstinės *Bios 7* ir *Bios 8* vadovėlių struktūros. Kai kurios I ir II dalies skyriuose pateikiamose temose medžiaga perkrauta aukštesnių klasių koncentro medžiaga (pvz., I dalis, 1 skyrius - temoje *Organizmų cheminė sandara* nagrinėjama angliavandenių skirstymas į monosacharidus, disacharidus ir polisacharidus, pateikiama gliukozės struktūrinė formulė, II knygoje, 7 skyriuje temoje *Imuninė sistema* pateikiami B limfocitai, T limfocitai, temoje *Moters lytinis ciklas* nagrinėjami hipofizės išskiriami hormonai FSH ir LH, kai to programoje nėra). Yra tokių vietų rankraštyje ir daugiau. Gana daug įvairių programą viršijančių terminų, kurie įvedami, tačiau toliau temose nenaudojami, jais nesiremiam. Taip jie tik sukelia didesnę mokinių apkrovą, pvz., chromoplastai, hemolizė, oksihemoglobinas, osteonai, antidiurezinai, rinovirusai, plazmocitai ir t.t. Vietomis mokslinių terminų gausa sudaro įspūdį, kad kai kurios teksto dalys yra skirtos aukštųjų mokyklų studentams ar tiesiog – ištraukos iš enciklopedinės literatūros, pavyzdžiui, temoje *Fermentai ir virškinimas* taip aprašytas angliavandenių virškinimas. Ypač daug tokių vietų skyriuje *Infekcinės ligos ir imunitetas*. Šie moksliniai intarpai ar gausus terminų naudojimas skatina mokinius „iškalti“, o ne suprasti proceso reikšmę. Vadovėlio medžiaga skirta gabiems mokiniams, todėl mokytojui reikėtų atskirti programiniam mokymui skirtą medžiagą nuo papildomos, skirtos gabiems mokiniams.

Temų dėstymas šiuolaikiškas. Kalba aiški ir suprantama. Daug dėmesio skiriama praktiniam sveikatos žinių panaudojimui. Tai skatina mokinių smalsumą ir norą pažinti. Tačiau per daug išsiplėsta kalbant apie vitaminus ir mineralus, svorio problemas, infekcines ligas (atskirai išskirtos temos virusinėms, bakterinėms ir pirmuonių bei kirmėlių sukeliams ligoms). Tai turėjo būti nagrinėjama žemesnių klasių koncentre.

Tekstinėje ir vaizdinėje medžiagoje dalykinių klaidų nėra, yra tik keletas netikslumų. Jie lengvai pataisomi, todėl smulkiau pateikiami rankraštyje. Tekstinė ir vaizdinė medžiaga viena kitą papildo, todėl tinkama skirtingų mokymo(si) stilių mokiniams, nors ne visur medžiaga atitinka mokinių amžiaus tarpsnį.

Visame vadovėlyje kiekvienos temos pabaigoje pateikiama nemažai galimų *Užduočių*. Didesnė dauguma užduočių orientuota į žinias ir gebėjimus, bet yra ir skatinančių kritiškai mąstyti, susieti mokomąją medžiagą su anksčiau įgytomis žiniomis ir gebėjimais. Ar yra praktinės veiklos užduočių, skatinančių problemų sprendimą, galimybę diskutuoti ir kūrybiškai dirbti sunku įvertinti, kadangi pagal struktūrą turėtų būti rubrika *Laboratorija*, kuri šiame rankraštyje nepateikta.

Vadovėlio medžiaga vertinga, ją galima nesunkiai patobulinti. Todėl siūlau autoriams atidžiau išanalizuoti 2008 m. Bendrąsias programas: 9-10 klasių mokinių pasiekimus, turinio apimtį, pasiekimų vertinimo lygius ir atsisakyti kai kurių terminų bei „nukrauti“ neprograminę medžiagą.

Išvada. Vadovėlyje pateikta medžiaga vietomis viršija Bendrosiose programose apibrėžtas dalyko turinio apimtį, tačiau **pagrindinius vadovėliams keliamus reikalavimus** („Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis aprašo“ 5 punkto nuostatas **atitinka**).

Recenzento vardas, pavardė

Margarita Purlienė

